

مدیریت ترمیم شهرفنذی بر اساس آموزه های دینی

مؤلف: لاله قیاسی

اثرات آریادانش

جلد ۱

www.kotab.ir

سرشناسه	: قیاسی، لاله، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت تربیت شهروندی بر اساس آموزه‌های دینی / مولف لاله قیاسی.
مشخصات نشر	: تهران: آریا دانش، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۰۱ ص: جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۲۷۹-۰-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: شهروندان -- راهنمای آموزشی
موضوع	: Civics -- Study and teaching
موضوع	: برنامه‌های درسی -- ایران
موضوع	: Education -- Curricula -- Iran
موضوع	: تابعیت -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: Citizenship -- Religious aspects -- Islam
رده بندی کنفر	: ۱۳۹۷ م ۹/ق ۱۰۹ HT
رده بندی دیویی	: ۳۰۲/۷۶۰۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۶۱۰۹۵

نام کتاب: مدیریت تربیت شهروندی بر اساس آموزه‌های دینی

مؤلف: لاله قیاسی

صفحه آرای: اکرم ملک نژاد

ناشر: آریا دانش

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: بهار ۹۷

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۲۷۹-۰-۸

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان

مرکز پخش: تهران خیابان ولیعصر تقاطع طالقانی مجتمع نور طبقه ۴ تلفن ۸۸۵۶۲۲۷۳

حق چاپ جهت ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۷	..... پیشگفتار
۹	..... فصل اول: شهروندی و تربیت شهروندی
۹	..... مقدمه
۹	..... شهروندی
۱۰	..... شهروند جهانی
۱۲	..... ویژگی‌های یک شهروند خوب
۱۵	..... مؤلفه‌های شهروندی
۱۷	..... تعلیم و تربیت شهروندی
۱۹	..... ضرورت تربیت شهروندی
۲۰	..... ویژگی‌های حقوق شهروندی
۲۱	..... ابعاد حقوق شهروندی
۲۷	..... نظریه‌های شهروندی
۳۳	..... حقوق توسعه شهروندی
۳۷	..... فصل دوم: جایگاه مؤلفه‌های تربیت شهروندی در محتوای برنامه درسی
۴۳	..... فصل سوم: تربیت شهروند آینده
۴۳	..... بستگی شهروندی و تربیت به انسان
۴۹	..... تربیت شهروند آینده تربیت جهانی است
۵۱	..... تربیت شهروند جهانی
۵۳	..... تأثیر فناوری اطلاعات بر تربیت شهروند آینده
۵۷	..... فصل چهارم: رویکرد دینی تربیت شهروندی
۵۷	..... رویکرد تربیت دینی
۵۹	..... تربیت عقلانی
۵۹	..... سنتی تربیت عقلانی
۶۰	..... عقلانیت پراگماتیک: «نظریه تجربی معرفت» یا نظریه مترقی پیشرفته
۶۰	..... تربیت عقلانی از منظر تربیت دینی

۶۲	انواع تربیت عقلانی.....
۶۵	تأثیر شیوه آموزش ارزش‌های دینی بر درونی‌سازی ارزش‌ها.....
۶۸	دیدگاه توماس لیکن در تربیت منش و شخصیت.....
۶۹	ارزش عفاف.....
۷۲	فصل پنجم: تربیت شهروندی در نظام آموزشی (برنامه درسی).....
۷۲	راهکار پرورش ارزش‌های شهروندی.....
۷۳	آموزش مستقیم شهروندی از طریق برنامه‌های درسی.....
۷۷	فراهم آوردن محیط مناسب در سطح کل مدرسه.....
۸۲	فصل ششم: مطالعات تحریبی آموزش دینی بر تربیت شهروند اجتماعی.....
۸۲	روش مطالعات تحریبی.....
۸۳	تفاوت جنسیتی در تربیت اجتماعی بر اساس آموزش‌های دینی.....
۸۵	تفاوت در تربیت اجتماعی شهروندی دینی مختلف بر اساس آموزش‌های دینی.....
۸۵	تفاوت در تربیت اجتماعی در گروه‌های دینی مختلف بر اساس آموزش‌های دینی.....
۸۶	تأثیر وضعیت اقتصادی در تربیت اجتماعی بر اساس آموزش‌های دینی.....
۸۷	پیشنهادات مؤلف.....
۸۸	منابع و مأخذ.....

پیشگفتار

یکی از ویژگی‌های تربیت، چند بعدی بودن آن است که مشتمل بر ابعاد فردی و اجتماعی است. بطوری که دورکهمیم انسان را واجد دو هستی می‌داند، هستی فردی و هستی اجتماعی که شامل جمعی از رفتارها، عقاید، افکار و سنت‌های ملی و... می‌باشد. به نظر وی "هدف تربیت این است که، این هستی را در هر یک از ما تحقق بخشد" وی تربیت اجتماعی را آنقدر مهم دانسته که معتقد است انسان بدون این تربیت حیوانی بیش نیست. تربیت اجتماعی از آن جهت یک مساله مهم است که تکلیف گذشته و آینده یک جامعه، به نحو عمیقی با آن در پیوند است. چون از یک سو نحوه ارتباط نسل جدید با سنت و فرهنگ، برحسب تصور ما از تربیت اجتماعی تعیین می‌شود و از سوی دیگر نوع روابط و حیات اجتماعی ما در آینده متأثر از سبک و سیاق تربیت اجتماعی است لذا امروزه تربیت در حیطه‌های مختلف کاربردهای متفاوتی داشته و یکی از زمینه‌هایی که بویژه در ده اخیر در بسیاری از مجامع بین‌المللی در زمینه تعلیم و تربیت از جایگاه ویژه‌ای برخوردار شده است و دامنه مباحث و پژوهش‌ها در آن بطور فزاینده‌ای در حال گسترش می‌باشد، مقوله تربیت شهروندی است. تربیت شهروندی را می‌توان شبکه‌ای از فرایندهای به هم مرتبط نهادهایی دانست که بطور مستقیم و غیرمستقیم به پرورش اعضای جامعه می‌پردازد و هدف این تربیت حفظ روحیه مردم سالاری می‌باشد.

با الهام از مبانی آموزه‌های دینی به شرح و تفصیل شهر مطلوب و تربیت شهروند اجتماعی پرداختند هرچند که در بسیاری از نظرات سایر اندیشمندان غیر مسلمان هم رگه‌هایی از اصول و مبانی تربیت شهروند اجتماعی با زبان و رویکرد دیگری مشاهده می‌شود. بی‌گمان تربیت شهروندان اجتماعی یکی از مهمترین دل‌مشغولی‌های اکثر نظام‌های تعلیم و تربیت در بسیاری از کشورهای دنیاست. لذا به نظر می‌رسد پرداختن به مبانی و مؤلفه‌های تربیت شهروند اجتماعی در آموزه‌های اسلامی از نیازهای اساسی جامعه اسلامی ما بوده و داشتن الگوهایی برای تربیت شهروندان اجتماعی نه تنها از

ضروریات مهم تعلیم و تربیت یک کشور اسلامی است بلکه سبب می شود تا با اقتباس از مبانی اسلامی بتوانیم الگوهایی عملیاتی ارائه دهیم که شهروندان بر اساس آن نمودی از جامعه توحیدی باشند.

در این کتاب نویسنده بر آن است که با معرفی تربیت شهروندی و جایگاه مؤلفه های تربیت شهروندی در محتوای برنامه درسی و همچنین تأثیر شیوه آموزش ارزش های دینی بر درونی سازی ارزش ها نقش آموزه های اسلامی و دینی با استفاده از مبانی ارائه شده توسط فیلسوفان مسلمان در این زمینه ارائه می شود بر تربیت شهروند اجتماعی بررسی نماید.

مقدمه

مفهوم تربیت شهروندی، مفهومی است کلی که به مطالعات فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و فنی در جامعه وابسته است و می‌توان آن را به آموزش شیوه‌های زندگی کردن با یکدیگر به طریقی خاص در یک جامعه و به طور عام در جامعه جهانی اطلاق کرد. اصولاً بدون داشتن تصویر، توصیف روشنی از فرایند تربیت شهروندی در هر جامعه نمی‌توان به تدوین اهداف، اصول، روش‌ها، مراحل تربیت ناظر بر وضع مهیاسازی افراد به عنوان شهروندان مورد پسند جامعه، پرداخت. برای این کار ابتدا باید به سؤالاتی از جمله انسان آرمانی جامعه به عنوان شهروند به کدام مدد باید رهنمون شود؟، حرکت او به سوی این هدف چگونه باید سامان یابد؟، با چه قواعد اصول و شیوه‌های تربیتی باید ویژگی‌ها، مهارت‌ها، نگرش‌ها، ارزش‌ها و دانش لازم برای زندگی در جامعه محلی و جهانی را به وی آموخت تا به عنوان عضوی مفید نقش آفرین باشد؟ سخن داد.

براین اساس در این فصل از کتاب حاضر چنین ترتیبی اتخاذ شده است که دیدگاه‌های جدید در زمینه تربیت شهروندان و مفاهیم بنیادین در ارتباط آن از منظر اهل نظر و اندیشه ورزان علوم تربیتی و اجتماعی به محک بررسی زده شود، آنگاه در پرتو ترکیب این مجموعه نظریات، با نگاهی تحلیلی و تطبیقی و دور از پیش‌دورری مانند سیر تحولات آموزش شهروندی از گذشته تاکنون، پرداخته شود.

شهروندی

شهروندی زائیده زیستن در دنیای معاصر است. شهروندی با تأکیداتی تازه در تلاش است با ایجاد تفاهم در زندگی اجتماعی، راه پیشرفت و ارتقاء جامعه را هموار سازد. شهروندی طرح سؤالاتی است در ارتباط با ماهیت جامعه، عدالت، مراقبت، مسئولیت، دولت، آزادی، تعاملات اجتماعی، احترام و به ویژه ارزش‌ها، که علاوه بر نوع ارتباط هر

فرد با چنین موضوعاتی، نوع واکنش افراد را نیز شامل می‌شود. شهروندی با حقوق انسانی در زندگی اجتماعی پیوند خورده است. شهروندی وظایف و مسئولیت‌ها را در بین افراد جامعه توزیع می‌کند و در نهایت امکان مشارکت افراد در فعل و انفعالات اجتماعی را فراهم می‌سازد.^۱

مارشال معتقد است: شهروندی موقعیتی است که به اعضای جامعه اعطا می‌گردد. همه افرادی که صاحب چنین موقعیتی هستند، ضمن این که از حقوقی برخوردار می‌باشند، باید وظایف را نیز- که از آن موقعیت برمی‌خیزد- بر عهده گیرند. به عبارت دیگر هر موقعیت اعطا شده، حقوق و مسئولیت‌هایی را نیز شامل می‌شود.^۲ شهروندی همانند جایگاه یک شیء است ساز است که ارزش و اهمیت آن تنها به وسیله افرادی که با منابع فرهنگی و اجتماعی، اطلاعاتی آن آگاه هستند، درک می‌شود. از این منظر شهروندی را باید ایجاد و نشر خرد و خردی شهروندی، تمایل داشتن به عمل در جهت نفع عموم و همچنین دقیق و حساس بردن نسبت به عواطف، نیازها و نگرش‌های دیگران قلمداد نمود. شهروندی بر تعهد یا وظیفه‌ای که رای دیگران مناسب است دلالت دارد، مهربانی و تدبیر را نشان می‌دهد و خدمات مطربی را به جامعه عرضه می‌کند.^۳

شهروند جهانی

شباهت ویژگی‌های مورد نظر بر شهروند مؤثر در جامعه مختلف، (صرف نظر از پاره‌ای تفاوت‌ها) بیانگر آن است که در بسیاری از زمینه‌ها، کمربند گوناگون، دارای مسائل مشترکی هستند. در کنار این، وجود شهروندانی که تابع دگر هستند و ارتباطات گسترده‌ای که به واسطه تحولات تکنولوژیک در عصر حاضر با وجود آمده است، مقوله شهروند جهانی را بیش از پیش در کانون توجه قرار داده است.

آکسفام در تعریف شهروند جهانی بر این باور است که شهروند جهانی به فردی اطلاق می‌شود که از جهان و دنیای معاصر آگاهی کافی دارد، با نقش خود به عنوان یک شهروند

۱ Kukathas

۲ Strjbos

۳ Summers

آشنا است و ضمن احترام به ارزشها و تنوع در تمامی امور از سطح محلی گرفته تا سطح جهانی مشارکت فعال دارد.^۱

با چنین برداشتی، شهروند جهانی بودن مستلزم آشنایی فرد از نحوه عملکرد جهان در زمینه‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و تکنولوژیک است. به عبارت روشن‌تر برای شهروند جهانی نیز پاره‌ای ویژگی‌های برشمرده است که مشهورترین آنها این خصوصیات را در سه بخش دانش و درک و فهم، مهارت‌ها و ارزش و نگرش‌ها مدنظر قرار داده است. جدول زیر این ویژگی‌ها را به تفصیل نشان می‌دهد:

جدول ۱-۱- ویژگی‌های شهروند جهانی به نقل از (لاگوس، ۲۰۰۲، ۲)

دانش و درک	مهارت‌ها	ارزش‌ها و بینش‌ها
عدالت و برابری اجتماعی	تفکر انتقادی	احساس هویت و عزت نفس
تنوع	استدلال کردن	تعهد به عدالت اجتماعی و برابری
جهانی شدن و وابستگی انسانها به یکدیگر	مبارزه با بی‌عدالتی و نابرابری	ارزش و احترام به تنوع
توسعه پایدار	احترام به افراد مختلف	علاقه به حفظ محیط زیست
صلح و تضاد	همکاری و حل تنازها	اعتقاد به نقش انسان در ایجاد تغییر و تحول

پرورش شهروند فعال و مؤثر، خواه در سطح ملی و خواه در سطح جهانی، مستلزم عزم و اراده برای تعلیم و تربیت و برنامه ریزی مناسب در این راستا است همانطور که کراجینک می‌گوید: شهروندی مقوله‌ای است که باید آموخته شود و این امر زمانی اتفاق می‌افتد که فرصت‌های مناسب برای آن وجود داشته باشد.^۲

۱ Tobiasen

۲ Lagos

۳ Scaer